

Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MACIEJ SZPUNAR
prednesené 2. mája 2019¹

Vec C-28/18

**Verein für Konsumenteninformation
proti
Deutsche Bahn AG**

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Nariadenie (EÚ) č. 260/2012 – Článok 9 ods. 2 – Technické a obchodné požiadavky na úhrady a inkasá v eurách – Dostupnosť platieb – Platba inkasom SEPA (jednotná oblasť platieb v eurách) – Všeobecné podmienky, na základe ktorých sa požaduje, aby mal platiteľ bydlisko v tom istom členskom štáte ako príjemca platby“

Úvod

1. Je všeobecne uznávanou pravdou, že základné slobody, ktoré tvoria vnútorný trh sú alergické na požiadavky bydliska. Podľa základných slobôd bolo odstránenie prekážok založených na požiadavkách bydliska v centre pozornosti činnosti normotvorcov Únie² aj Súdneho dvora. V tejto súvislosti Súdny dvor opakovane rozhodol, že vnútroštátne predpisy, podľa ktorých sa rozlišovanie zakladá na bydlisku, môžu pôsobiť najmä v neprospech štátnych príslušníkov iných členských štátov, pretože nerezidenti sú vo väčšine prípadov cudzinci.³ Vzhľadom na to, že základné slobody sa v prvom rade riešia v členských štátoch, prípady, ktorými sa zaoberá Súdny dvor, sa týkajú najmä vnútroštátnych opatrení, ktoré ukladajú (vnútroštátne) požiadavky bydliska.

2. Oveľa menej známe sú situácie, kedy súkromná osoba vyžaduje od inej súkromnej osoby, aby mala bydlisko na určitom mieste. Z hľadiska práva Únie tu prevláda nejasnosť. Je zákonné, že v mnohých prípadoch je pre zákazníka, ktorý nemá bydlisko v rovnakom členskom štáte, v ktorom má sídlo banka, v podstate nemožné získať hypotéku od tejto banky? Môže poisťovateľ odmietnuť poskytnúť krytie potenciálnemu zákazníkovi nachádzajúcemu sa v inom členskom štáte? Laikovi sa takéto situácie dajú prinajmenšom len ťažko zladíť s cieľom vnútorného trhu. Zatiaľ čo niektoré také praktiky sú nezlučiteľné s podstatou vnútorného trhu „v ktor[om] je zaručený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu v súlade s ustanoveniami zmlúv“,⁴ iní by poukazovali na údajne zásadný rozdiel medzi činnosťou verejných a súkromných subjektov a na skutočnosť, že z hľadiska základnej logiky by sa aspoň spočiatku mala verejná činnosť riadiť základnými slobodami a súkromná činnosť ustanoveniami práva hospodárskej súťaže. Zvyšok bol ponechaný na samotný „trh“.

¹ Jazyk prednesu: angličtina.

² Pozri napríklad články 20 a 21 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/123/ES z 12. decembra 2006 o službách na vnútornom trhu (Ú. v. EÚ L 376, 2006, s. 36).

³ Pozri napríklad rozsudok zo 7. mája 1998, Clean Car Autoservice (C-350/96, EU:C:1998:205, bod 29 a tam citovaná judikatúra).

⁴ Pozri článok 26 ods. 2 ZFEÚ.

3. Tieto návrhy neposkytujú odpoveď na tento zásadný spor.⁵ Stačí konštatovať, že v mnohých prípadoch „trh“ zlyhal v „horizontálnych“ situáciách medzi dvomi súkromnými osobami, a preto normotvorca Únie začal konať a obmedzoval súkromnú autonómiu.⁶ Hlavným príkladom v tejto oblasti je regulácia poplatkov za roaming v Únii.⁷ V tomto prípade normotvorca Únie zasiahol do vzťahu medzi jednotlivcami – ktorí sa nachádzajú v asymetrickom vzťahu: telekomunikačné spoločnosti na jednej strane, spotrebiteľia na strane druhej – a priamo uplatnil klasické nástroje vnútorného trhu, ako je zásada zákazu diskriminácie na horizontálne situácie.⁸

4. Ďalším príkladom legislatívneho zásahu Únie je prejednávacia vec, t. j. cezhraničné platby v Európskej únii. Na tento účel v predvečer dňa, kedy sa eurobankovky a euromince stali zákonným platidlom,⁹ prijala Rada 29. decembra 2001 nariadenie o cezhraničných platbách: nariadenie (ES) č. 2560/2001,¹⁰ ktoré bolo zrušené nariadením (ES) č. 924/2009¹¹. Následne normotvorca Únie prijala nariadenie (EÚ) č. 260/2012, ktorým sa stanovujú technické a obchodné požiadavky na úhrady a inkasá v eurách.¹² V prejednávanej veci ide o výklad tohto nariadenia.

5. Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko) sa pýta, či nemecký prevádzkovateľ železníc Deutsche Bahn Aktiengesellschaft (ďalej len „Deutsche Bahn“) môže od zákazníkov, ktorí chcú platiť inkasom, požadovať, aby mali bydlisko v Nemecku.

6. V týchto návrhoch uvediem, že odpoveď by mala byť „nie“. Moje hlavné tvrdenie môžem zhrnúť takto: spoločnosť nie je povinná ponúknuť svojim zákazníkom platbu inkasom. Ak sa však táto možnosť raz stanoví, musí byť ponúkaná nediskriminačným spôsobom.

Právny rámec

7. Článok 1 nariadenia č. 260/2012, nazvaný „Predmet a rozsah pôsobnosti“, znie takto:

„1. V tomto nariadení sa ustanovujú pravidlá na úhrady a inkasá denominované v eurách v rámci Únie, keď sa poskytovateľ platobných služieb platiteľa, ako aj poskytovateľ platobných služieb príjemcu nachádzajú v Únii alebo keď jediný poskytovateľ platobných služieb vykonávajúci danú platobnú transakciu sídli v Únii.

2. Toto nariadenie sa neuplatňuje na:

(a) platobné transakcie uskutočňované medzi poskytovateľmi platobných služieb a v rámci nich vrátane ich agentov alebo pobočiek na ich vlastný účet;

5 Pravda je určite niekde v strede.

6 O súkromnej autonómii a práve Únie pozri LECZYKIEWICZ, D., WEATHERILL, S.: Private Law Relationships in EU Law. In: LECZYKIEWICZ, D., WEATHERILL, S. (eds.): *The Involvement of EU Law in Private Law Relationships*. Oregon: Hart Publishing, Oxford and Portland, 2013, str. 1 – 8, str. 3 – 5.

7 Pozri nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 531/2012 z 13. júna 2012 o roamingu vo verejných mobilných komunikačných sieťach v rámci Únie (Ú. v. EÚ L 172, 2012, s. 10).

8 Únia samozrejme taktiež prijala harmonizované právne predpisy v oblasti viacerých aspektov súkromného práva, t. j. horizontálnych situácií podľa definície (napr. obchodných zástupcov, zodpovednosti za výroby, poistenia a všeobecnejšie ochrany spotrebiteľa). Aj keď konečným cieľom môže aj tu byť vytvorenie vnútorného trhu (pozri podrobne MÜLLER-GRAFF, P. –CH.: Allgemeines Gemeinschaftsprivatrecht. In: GEBAUER M., TEICHMANN CHR. (eds.): *Europäisches Privat- und Unternehmensrecht (Enzyklopädie Europarecht, Band 6)*. Baden-Baden: Nomos, 2014, s. 69 – 151, bod 43 a nasl.), použité nástroje nie sú rovnaké. V týchto prípadoch robí právna úprava viac, ako len transponuje rovnaké koncepty, ktoré sa bežne používajú v rámci základných slobôd.

9 1. januára 2002.

10 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 19. decembra 2001 o cezhraničných platbách v eurách (Ú. v. ES L 344, 2001, s. 13; Mim. vyd. 06/004, s. 283).

11 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 16. septembra 2009 o cezhraničných platbách v Spoločenstve, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 2560/2001 (Ú. v. EÚ L 266, 2009, s. 11).

12 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 14. marca 2012, ktorým sa ustanovujú technické a obchodné požiadavky na úhrady a inkasá v eurách a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 924/2009 (Ú. v. EÚ L 94, 2012, s. 22), zmenené nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 248/2014 z 26. februára 2014 (Ú. v. EÚ L 84, 2014, s. 1) (ďalej len „nariadenie č. 260/2012“).

- (b) platobné transakcie spracúvané a vyrovnávané prostredníctvom platobných systémov platieb vysokej hodnoty s výnimkou platobných transakcií inkasa, pri ktorých platiteľ výslovne nepožiadala, aby boli vykonané prostredníctvom platobného systému platieb vysokej hodnoty;
- (c) platobné transakcie prostredníctvom platobnej karty alebo podobného nástroja vrátane výberov hotovosti, pokiaľ sa platobná karta alebo podobný nástroj používa iba na získanie informácií potrebných na priame vykonanie úhrady alebo inkasa v prospech platobného účtu a z platobného účtu identifikovaného prostredníctvom čísel BBAN alebo IBAN;
- (d) platobné transakcie prostredníctvom akýchkoľvek telekomunikačných, digitálnych alebo IT zariadení, ak výsledkom takýchto platobných transakcií nie je úhrada alebo inkaso v prospech platobného účtu a z neho, identifikovaného číslom BBAN alebo IBAN;
- (e) poukázania peňazí vymedzené v bode 13 článku 4 smernice 2007/64/ES^[13];
- (f) platobné transakcie, pri ktorých sa prevádzajú elektronické peniaze v zmysle článku 2 bodu 2 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/110/ES zo 16. septembra 2009 o začatí a vykonávaní činností a dohľade nad obozretným podnikaním inštitúcií elektronického peňažníctva¹⁴, pokiaľ výsledkom takýchto transakcií nie je úhrada alebo inkaso v prospech a z platobného účtu identifikovaného číslom BBAN alebo IBAN.

3. Ak sú platobné schémy založené na platobných transakciách vychádzajúcich z úhrad alebo inkás, avšak majú ďalšie voliteľné vlastnosti alebo služby, toto nariadenie sa uplatňuje len na úhrady alebo inkasá.“

8. Článok 2 nariadenia č. 260/2012 s názvom „Vymedzenie pojmov“ stanovuje nasledujúce:

„Na účely tohto nariadenia sa uplatňuje toto vymedzenie pojmov:

1. „úhrada“ je vnútroštátna alebo cezhraničná platobná služba pripísania prostriedkov z platobnej transakcie alebo série platobných transakcií z platobného účtu platiteľa na platobný účet príjemcu prostredníctvom poskytovateľa platobných služieb, ktorý vedie platobný účet platiteľa na základe pokynu platiteľa;
2. „inkaso“ je vnútroštátna alebo cezhraničná platobná služba, pri ktorej sa zataží platobný účet platiteľa, keď platobnú transakciu iniciuje príjemca platby na základe súhlasu platiteľa;
3. „platiteľ“ je fyzická alebo právnická osoba, ktorá má platobný účet a ktorá povolí uskutočnenie platobného príkazu z tohto platobného účtu tým, že dá svojmu poskytovateľovi platobných služieb pokyn na vykonanie platobnej transakcie, alebo v prípade, že platobný účet platiteľa neexistuje, fyzická alebo právnická osoba, ktorá vydáva platobný príkaz v prospech platobného účtu príjemcu;
4. „príjemca“ je fyzická alebo právnická osoba, ktorá má platobný účet a je zamýšľaným príjemcom finančných prostriedkov, ktoré sú predmetom platobnej operácie;
5. „platobný účet“ je účet vedený na meno jedného alebo viacerých používateľov platobných služieb, ktorý sa používa na vykonávanie platobných transakcií;

...

¹³ Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 13. novembra 2007 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia a dopĺňajú smernice 97/7/ES, 2002/65/ES, 2005/60/ES a 2006/48/ES a ktorou sa zrušuje smernica 97/5/ES (Ú. v. EÚ L 319, 2007, s. 1).

¹⁴ Ú. v. EÚ L 267, 2009, s. 7.

21. „oprávnenie“ je vyjadrenie súhlasu a autorizácia platiteľa príjemcovi a (priamo alebo nepriamo prostredníctvom príjemcu) poskytovateľovi platobných služieb platiteľa na to, aby sa umožnilo príjemcovi iniciovať inkasovanie na zataženie konkrétneho platobného účtu platiteľa a aby sa umožnilo poskytovateľovi platobných služieb platiteľa splniť tieto pokyny;

...

26. „cezhraničná platobná transakcia“ je platobná transakcia, ktorú iniciuje platiteľ alebo príjemca a pri ktorej sa poskytovateľ platobných služieb platiteľa a poskytovateľ platobných služieb príjemcu nachádzajú v rôznych členských štátoch;

27. „vnútroštátna platobná transakcia“ je platobná transakcia, ktorú iniciuje platiteľ alebo príjemca a pri ktorej sa poskytovateľ platobných služieb platiteľa a poskytovateľ platobných služieb príjemcu nachádzajú v rovnakom členskom štáte;

...“

9. Podľa článku 3 nariadenia č. 260/2012, nazvaného „Dosiachnuteľnosť“:

„1. Poskytovateľ platobných služieb príjemcu, ktorý je dosiahnuteľný pre vnútroštátne úhrady v rámci platobnej schémy, je v súlade s pravidlami celoúnieovej platobnej schémy dosiahnuteľný pre úhrady iniciované platiteľom prostredníctvom poskytovateľa platobných služieb sídliaceho v ktoromkoľvek členskom štáte.

2. Poskytovateľ platobných služieb platiteľa, ktorý je dosiahnuteľný pre vnútroštátne inkasá v rámci platobnej schémy, je v súlade s pravidlami celoúnieovej platobnej schémy dosiahnuteľný pre inkasá iniciované príjemcom prostredníctvom poskytovateľa platobných služieb nachádzajúceho sa v ktoromkoľvek členskom štáte.

3. Odsek 2 sa uplatňuje iba na inkasá, ktoré sú dostupné pre spotrebiteľov ako platiteľov v rámci platobnej schémy.“

10. Článok 9 nariadenia č. 260/2012 s názvom „Dostupnosť platieb“ uvádza:

„1. Platiteľ vykonávajúci úhradu na platobný účet príjemcu v rámci Únie neurčuje členský štát, v ktorom musí byť daný platobný účet otvorený za predpokladu, že daný platobný účet je dostupný v súlade s článkom 3.

2. Príjemca prijímajúci úhradu alebo používajúci inkaso na prijímanie finančných prostriedkov od platiteľa, ktorý má otvorený platobný účet v rámci Únie, neurčuje členský štát, v ktorom má byť daný platobný účet otvorený za predpokladu, že daný platobný účet je dostupný v súlade s článkom 3.“

11. Článok 77 smernice (EÚ) 2015/2366¹⁵, nazvaný „Žiadosti o vrátenie finančných prostriedkov pri platobných transakciách iniciovaných príjemcom platby alebo jeho prostredníctvom“, v odseku 1 stanovuje:

„Členské štáty zabezpečia, aby platiteľ mohol v zmysle článku 76 požiadať o vrátenie finančných prostriedkov autorizovanej platobnej transakcie iniciovanej príjemcom platby alebo jeho prostredníctvom v období ôsmich týždňov od dátumu odpísania finančných prostriedkov z účtu.“

¹⁵ Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 25. novembra 2015 o platobných službách na vnútornom trhu, ktorou sa menia smernice 2002/65/ES, 2009/110/ES a 2013/36/EÚ a nariadenie (EÚ) č. 1093/2010 a ktorou sa zrušuje smernica 2007/64/ES (Ú. v. EÚ L 337, 2015, s. 35).

12. Nariadenie (EÚ) 2018/302¹⁶, ktoré sa uplatňuje od 3. decembra 2018, vo svojom článku 5, nazvanom „Nediskriminácia z dôvodov súvisiacich s platbami“, stanovuje:

„1. Obchodník nesmie v rozsahu platobných prostriedkov akceptovaných obchodníkom uplatňovať z dôvodov súvisiacich so štátnou príslušnosťou, miestom bydliska alebo sídla zákazníka, miestom platobného účtu, sídlom poskytovateľa platobnej služby alebo miestom vydania platobného prostriedku v Únii rozdielne podmienky na vykonanie platobnej transakcie, ak:

- (a) sa platobná transakcia uskutočňuje prostredníctvom elektronickej transakcie formou úhrady, inkasa alebo pomocou platobného nástroja viazaného na kartu v rámci tej istej značky a kategórie platobnej karty;
- (b) sú splnené požiadavky na autentifikáciu podľa smernice (EÚ) 2015/2366; a
- (c) platobné transakcie prebiehajú v mene, ktorú obchodník akceptuje.

2. V prípade, že na to existujú objektívne dôvody, zákaz uvedený v odseku 1 nebráni obchodníkovi zdržať doručenie tovaru alebo poskytnutie služby, kým obchodník nedostane potvrdenie, že sa platobná transakcia riadne začala.

3. Zákaz uvedený v odseku 1 nebráni obchodníkom v tom, aby vyžadovali poplatky za použitie platobného nástroja viazaného na kartu, pri ktorom nie sú výmenné poplatky upravené v kapitole II nariadenia (EÚ) 2015/751^[17] a za tie platobné služby, na ktoré sa nevzťahuje nariadenie (EÚ) č. 260/2012, pokiaľ zákaz alebo obmedzenie práva požadovať poplatky za používanie platobných nástrojov v súlade s článkom 62 ods. 5 smernice (EÚ) 2015/2366 neboli zavedené do práva členského štátu, ktorému podlieha činnosť, ktorú vykonáva obchodník. Tieto poplatky nesmú presiahnuť priame náklady, ktoré vznikajú obchodníkovi za použitie platobného prostriedku.“

Skutkové okolnosti, konanie a prejudiciálne otázky

13. Žalobca vo veci samej, Verein für Konsumenteninformation (Združenie pre informovanie spotrebiteľov), je oprávnený podať žalobu na ochranu spotrebiteľov v súlade s rakúskym právom.

14. Žalovaná vo veci samej, Deutsche Bahn, je železničná spoločnosť so sídlom v Nemecku, ktorá okrem iného ponúka rakúskym zákazníkom možnosť rezervácie ciest vlakom cez internet. Na tento účel uzatvára so spotrebiteľmi zmluvy v zmysle jej prepravných podmienok. Tieto podmienky obsahujú klauzulu, podľa ktorej sa lístky rezervované cez internetovú stránku môžu zaplatiť kreditnou kartou, okamžitým bankovým prevodom alebo systémom inkasa v rámci jednotnej oblasti platieb v eurách (SEPA), ktorý je obmedzený na zákazníkov s bydliskom v Nemecku. Okrem toho pre aktiváciu systému inkasa SEPA je potrebný súhlas s overením bonity počas registrácie.

15. Združenie pre informovanie spotrebiteľov podalo žalobu o zdržanie sa konania na Handelsgericht Wien (Obchodný súd Viedeň, Rakúsko), ktorou žiadalo tento súd, aby nariadil Deutsche Bahn zdržať sa používania tohto ustanovenia v spotrebiteľských zmluvách z dôvodu, že je v rozpore s článkom 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012, keďže spotrebiteľ má vo všeobecnosti platobný účet v banke, ktorá má sídlo v členskom štáte jeho bydliska.

¹⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 28. februára 2018 o riešení neodôvodneného geografického blokovania a iných foriem diskriminácie z dôvodu štátnej príslušnosti, miesta bydliska alebo sídla zákazníkov na vnútornom trhu, ktorým sa menia nariadenia (ES) č. 2006/2004 a (EÚ) 2017/2394 a smernica 2009/22/ES (Ú. v. EÚ L 601, 2018, s. 1).

¹⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 29. apríla 2015 o výmenných poplatkoch za platobné transakcie viazané na kartu (Ú. v. EÚ L 123, 2015, s. 1).

16. Rozsudkom z 13. júla 2016 Handelsgericht Wien (Obchodný súd Viedeň) vyhovel žalobe Združenia pre informovanie spotrebiteľov vo vzťahu k spotrebiteľom s bydliskom v Rakúsku z dôvodu, že sporné ustanovenie je v rozpore s článkom 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012.

17. V konaní o odvolaní Oberlandesgericht Wien (Vyšší krajský súd Viedeň, Rakúsko) rozsudkom zo 14. marca 2017 zmenil tento rozsudok a zamietol žalobu Združenia pre informovanie spotrebiteľov z dôvodu, že aj keď článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 vyžaduje, aby platitelia a príjemcovia mali len jeden platobný účet, aby mohli uskutočňovať vnútroštátne a cezhraničné platby prostredníctvom inkasa SEPA, toto nariadenie neukladá príjemcom povinnosť vo všetkých prípadoch akceptovať určité platobné nástroje SEPA v obchodných transakciách so spotrebiteľmi.

18. V konaní o opravnom prostriedku „Revision“ podanom Združením pre informovanie spotrebiteľov proti tomuto rozsudku Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) vyjadril názor, že článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 zakazujúci platiteľom a príjemcom určiť členský štát, v ktorom má byť otvorený účet druhej strany, sa neuplatňuje na poskytovateľov platobných služieb, ale na vzťah medzi príjemcami a platiteľmi, a chráni ich tak. Hoci je pravda, že na základe doslovného výkladu by toto ustanovenie zakazovalo iba použitie umiestnenia platobného účtu platiteľa ako kritéria, avšak požiadavka, aby platiteľ inkasa mal bydlisko v rovnakom členskom štáte ako príjemca platby by mohla ovplyvniť toto ustanovenie, pretože platiteľ má spravidla otvorený účet v štáte, v ktorom má bydlisko.

19. Za týchto okolností Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd) rozhodol uznesením z 20. decembra 2017, doručeným Súdnemu dvoru 17. januára 2018, prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru túto judičiálnu otázku:

„Má sa článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 vykladať v tom zmysle, že príjemcovi platby je zakázané platiť v systéme inkasa SEPA podmieňovať bydliskom platiteľa v členskom štáte, v ktorom má svoje sídlo (bydlisko) aj príjemca platby, ak je prípustná aj platba iným spôsobom, ako napríklad kreditnou kartou?“

20. Účastníci konania vo veci samej a Európska komisia predložili písomné pripomienky a všetci predniesli ústne vyjadrenia na pojednávaní 30. januára 2019.

Posúdenie

21. Vnútroštátny súd chce vedieť, či príjemcovi platby je pri správnom výklade článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 zakázané platiť v systéme inkasa SEPA podmieňovať bydliskom platiteľa v členskom štáte, v ktorom má svoje sídlo (bydlisko) aj príjemca platby.

22. Združenie pre informovanie spotrebiteľov sa domnieva, že článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 zakazuje príjemcovi, aby prijímal platby uskutočnené prostredníctvom inkasa SEPA s podmienkou, že platiteľ má bydlisko v členskom štáte, v ktorom má sídlo alebo bydlisko aj príjemca, aj keď sú akceptované aj iné spôsoby platby, napríklad kreditnou kartou. Komisia sa pripája k tomuto názoru.

23. Deutsche Bahn s týmto nesúhlasí. Tvrdí, že aj keď článok 9 ods. 2 uvedeného nariadenia upravuje vzťah medzi platiteľom a príjemcom, nestanovuje ani, že príjemca je povinný ponúknuť inkaso, alebo, že je zakázané požadovať, aby platiteľ splnil ďalšie podmienky na to, aby mohol použiť inkaso. Toto ustanovenie konkrétne nestanovuje, že príjemca, ktorý chce ponúkať platbu inkasom, ho bude musieť ponúkať buď všetkým svojim zákazníkom, alebo ho neponúkať vôbec. Z tohto ustanovenia totiž jasne vyplýva, že použitie systému inkasa si vyžaduje dohodu medzi zmluvnými stranami na tento účel. Iba v takomto prípade by mal príjemca platby zakázané požadovať, aby sa platobný účet používaný na inkaso nachádzal v konkrétnom členskom štáte.

Článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 – Povinnosti príjemcu

24. Podľa článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012, „[p]ríjemca prijímajúci úhradu alebo používajúci inkaso na prijímanie finančných prostriedkov od platiteľa, ktorý má otvorený platobný účet v rámci Únie, neurčuje členský štát, v ktorom má byť daný platobný účet otvorený za predpokladu, že daný platobný účet je dostupný v súlade s článkom 3 [tohto nariadenia]“.

25. Kľúčové pojmy tohto ustanovenia sú právne vymedzené v článku 2 rovnakého nariadenia. Úhrada je platobná služba pripísania prostriedkov z platobnej transakcie alebo série platobných transakcií z platobného účtu platiteľa na platobný účet príjemcu prostredníctvom poskytovateľa platobných služieb, ktorý vedie platobný účet platiteľa na základe pokynu platiteľa.¹⁸ Inkaso je na druhej strane platobná služba, pri ktorej sa zaťažuje platobný účet platiteľa, keď platobnú transakciu iniciuje príjemca platby na základe súhlasu platiteľa.

26. Mohlo by sa tvrdiť, že výlučne na základe znenia článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 nekonala Deutsche Bahn protiprávne. Deutsche Bahn totiž nepožaduje, aby tí zákazníci, ktorí chcú použiť systém inkasa, mali svoj platobný účet v niektorom konkrétnom členskom štáte.

27. Táto vec však nie je taká jednoznačná. Ako uvediem, existujú závažné dôvody kontextu a cieľov sporného nariadenia,¹⁹ ktoré poukazujú na odlišný výklad článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012.

28. Nariadenie č. 260/2012 bolo prijaté ako súčasť projektu vytvorenia jednotnej oblasti platieb v eurách (SEPA) na vytvorenie spoločných platobných služieb v celej Európskej únii s cieľom nahradiť súčasné vnútroštátne platobné služby pre platby denominované v eurách. Na zabezpečenie úplného prechodu na celouniové úhrady a inkasá v eurách sa týmto nariadením ustanovujú technické a obchodné požiadavky s cieľom vytvoriť integrovaný trh s elektronickými platbami „bez rozdielov medzi vnútroštátnymi a cezhraničnými platbami“²⁰. Tieto požiadavky by mali platiť v prípade platieb SEPA na vnútroštátnej aj cezhraničnej úrovni, za rovnakých základných podmienok a v súlade s rovnakými právami a povinnosťami „bez ohľadu na miesto v rámci Únie“²¹.

29. Aj keď hlavným účelom nariadenia č. 260/2012 je stanoviť technické a obchodné požiadavky na úhrady a inkasá s cieľom vytvoriť spoločné platobné služby v Európskej únii, čo znamená, že sa týka predovšetkým príjemcov, toto nariadenie zohľadňuje aj platiteľov a konkrétne do istej miery vzťah medzi príjemcami a platiteľmi. V tomto ohľade sa článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012, ktorý je v systéme tohto nariadenia v istom zmysle *aliud*, uplatňuje osobitne na tento vzťah medzi príjemcami a platiteľmi.²² V tejto súvislosti je v preambule tohto nariadenia zdôraznený význam vysokej úrovne ochrany platiteľov, najmä pri inkasách.²³

30. Faktom je, že v prevažnej väčšine prípadov v rámci Európskej únie zodpovedá bydlisko osoby miestu, kde sa nachádza jej platobný účet. Je to tak axiomatické, že to nepotrebuje žiadny ďalší dôkaz. Požadovať, aby mal platiteľ bydlisko v určitom členskom štáte teda znamená určiť, v ktorom členskom štáte musí byť platobný účet umiestnený. Okrem toho, ako správne zdôraznilo Združenie pre informovanie spotrebiteľov, požiadavka, aby si spotrebiteľ ako podmienku pre platenie inkasom zriadil bydlisko v Nemecku, vedie k ešte závažnejšiemu obmedzeniu ako (len) k otvoreniu platobného účtu v Nemecku.

¹⁸ Pozri článok 2 ods. 1 nariadenia č. 260/2012.

¹⁹ V súlade s ustálenou judikatúrou Súdneho dvora treba na účely výkladu ustanovenia práva Únie zohľadniť nielen jeho znenie, ale aj jeho kontext a ciele sledované právnou úpravou, ktorej je súčasťou, a najmä vývoj tejto právnej úpravy: pozri napríklad rozsudok zo 17. apríla 2018, Egenberger (C-414/16, EU:C:2018:257, bod 44 a citovaná judikatúra).

²⁰ Pozri odôvodnenie 1 nariadenia č. 260/2012.

²¹ Pozri odôvodnenie 1 nariadenia č. 260/2012.

²² Nemecký vyšší krajský súd dokonca toto ustanovenie charakterizoval ako ustanovenie, ktoré chráni spotrebiteľov. Pozri Oberlandesgericht Karlsruhe, 20. apríl 2018, 4 U 120/17, bod 10 a nasl., *MultiMedia und Recht (MMR)*, 2018, s. 611.

²³ Pozri odôvodnenie 32 nariadenia č. 260/2012, ktoré tiež odkazuje na „vysokú úroveň ochrany spotrebiteľa“.

31. Preto sa zdá, že prax Deutsche Bahn je v rozpore s článkom 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012.

32. Na odôvodnenie svojej praxe však Deutsche Bahn uvádza dve tvrdenia. Po prvé táto spoločnosť tvrdí, že je potrebné zohľadniť ustanovenia a duch nariadenia č. 2018/302. Po druhé Deutsche Bahn považuje svoju prax za opodstatnenú z dôvodu údajnej potreby vykonávať kontrolu bonity. Týmito dvoma tvrdeniami sa budem zaoberať.

Nariadenie 2018/302

33. Deutsche Bahn si plne uvedomuje, že nariadenie č. 2018/302 sa na tento prípad neuplatňuje.

34. Toto nariadenie sa uplatňuje od 3. decembra 2018,²⁴ a preto sa na prejednávajúcu vec neuplatní *ratione temporis*. Okrem toho sa neuplatní ani *ratione materiae* z dôvodu, že v dôsledku článku 1 ods. 3 tohto nariadenia v spojení s článkom 2 ods. 2 písm. d) smernice 2006/123 sa nevzťahuje na služby v oblasti dopravy. Odôvodnenie 9 nariadenia 2018/302 navyše uznáva, že k diskriminácii môže tiež dochádzať v súvislosti so službami v oblasti dopravy, najmä pokiaľ ide o predaj cestovných lístkov pri preprave osôb. Predmetné odôvodnenie poukazuje v tomto smere na štyri nariadenia týkajúce sa odvetvia dopravy, z ktorých tri obsahujú ustanovenia, ktoré vylučujú diskrimináciu na základe štátnej príslušnosti alebo miesta bydliska, pokiaľ ide o prístup k doprave: nariadenie (ES) č. 1008/2008²⁵, nariadenie (EÚ) č. 1177/2010²⁶ a nariadenie (EÚ) č. 181/2011²⁷. Pokiaľ ide o štvrté nariadenie, nariadenie (ES) č. 1371/2007²⁸, ktoré sa zaoberá právami a povinnosťami cestujúcich v železničnej doprave, v odôvodnení č. 9 nariadenia 2018/302 sa uvádza, že „sa ... v blízkej budúcnosti plánuje zmena nariadenia... č. 1371/2007“.

35. Deutsche Bahn sa však domnieva, že nariadenie 2018/302 musí byť aj tak zohľadnené pri výklade článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012, aby sa predišlo rozporom a nezrovnalostiam pri uplatňovaní sekundárneho práva Únie.

36. V tejto súvislosti Deutsche Bahn tvrdí, že článok 5 nariadenia 2018/302 obsahuje podrobné ustanovenia o tom, či a kedy je povolená diskriminácia na základe bydliska. Podľa článku 5 ods. 1 uvedeného nariadenia obchodník nesmie v rozsahu platobných prostriedkov akceptovaných obchodníkom uplatňovať, okrem iného,²⁹ z dôvodov súvisiacich s miestom bydliska zákazníka, rozdielne podmienky na vykonanie platobnej transakcie, ak sa platobná transakcia uskutočňuje prostredníctvom elektronickej transakcie formou úhrady, inkasa alebo pomocou platobného nástroja

24 Pozri článok 11 ods. 1 nariadenia 2018/302.

25 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 24. septembra 2008 o spoločných pravidlách prevádzky leteckých dopravných služieb v Spoločenstve (Ú. v. EÚ L 293, 2008, s. 3). Pozri článok 23 ods. 2: „Bez toho, aby bol dotknutý článok 16 ods. 1, je verejnosti umožnený prístup k leteckému cestovnému a leteckým sadzbám za letecké dopravné služby z letiska na území členského štátu, na ktorý sa uplatňuje zmluva, nediskriminačným spôsobom bez ohľadu na štátnu príslušnosť alebo miesto pobytu zákazníka, alebo sídla zástupcu leteckého dopravcu alebo iného predajcu leteniek v rámci Spoločenstva.“ Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

26 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady z 24. novembra 2010 o právach cestujúcich v námornej a vnútrozemskej vodnej doprave, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 2006/2004 (Ú. v. EÚ L 334, 2010, s. 1). Pozri článok 4 ods. 2: „Bez toho, aby boli dotknuté sociálne tarify, zmluvné podmienky a tarify, ktoré uplatňujú dopravcovia alebo predajcovia cestovných lístkov, sa poskytujú širokej verejnosti bez akejkoľvek priamej alebo nepriamej diskriminácie na základe štátnej príslušnosti konečného zákazníka alebo miesta usadenia dopravcov alebo predajcov cestovných lístkov v rámci Únie.“

27 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady zo 16. februára 2011 o právach cestujúcich v autobusovej a autokarovej doprave a o zmene a doplnení nariadenia (ES) č. 2006/2004 (Ú. v. EÚ L 55, 2011, s. 1). Pozri článok 4 ods. 2: „Bez toho, aby boli dotknuté sociálne tarify, sa zmluvné podmienky a tarify, ktoré uplatňujú dopravcovia, poskytujú širokej verejnosti bez akejkoľvek priamej alebo nepriamej diskriminácie na základe štátnej príslušnosti konečného zákazníka alebo miesta usadenia dopravcov alebo predajcov cestovných lístkov v rámci Únie.“

28 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) z 23. októbra 2007 o právach a povinnostiach cestujúcich v železničnej preprave (Ú. v. EÚ L 315, 2007, s. 14).

29 Rovnako ako z dôvodov súvisiacich so štátnou príslušnosťou, miestom bydliska alebo sídla zákazníka, miestom platobného účtu, sídlom poskytovateľa platobnej služby alebo miestom vydania platobného prostriedku.

viazaného na kartu v rámci tej istej značky a kategórie platobnej karty³⁰ a sú splnené požiadavky na autentifikáciu podľa smernice 2015/2366.³¹ Deutsche Bahn tvrdí, že sú to práve tieto požiadavky na autentifikáciu,³² ktoré v tomto prípade nie sú splnené, čo znamená, že diskriminácia na základe bydliska by bola možná.

37. Podľa názoru Deutsche Bahn, ak by prejednávaná vec fiktívne spadala do pôsobnosti nariadenia 2018/302, diskriminácia na základe bydliska by bola možná podľa článku 5 tohto nariadenia a taká diskriminácia by mala byť možná aj na základe článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012. Súdny dvor by mal preto vykladať článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 tak, aby umožňoval diskrimináciu na základe bydliska.

38. Nie som presvedčený odkazom na nariadenie 2018/302, ani prípadnými negatívnymi analógiami, ktoré možno z neho vyvodíť, na účely prejednáwanej veci.³³

39. Nariadenie 2018/302 je príkladom toho, že normotvorca Únie bol konkrétnejší, pokiaľ ide o kritériá na určenie podmienok, za ktorých je zakázané nerovnaké zaobchádzanie založené na bydlisku platiteľa (alebo inak, ak je takéto nerovnaké zaobchádzanie v rozpore s právnou úpravou povolené). Táto norma sa uplatňuje v pôsobnosti nariadenia 2018/302 a výhradne v pôsobnosti tohto nariadenia. Súvisí to so špecifikami geografického blokovania, ktoré sú úplne odlišné od tých, ktoré platia pre inkaso. Ak by chcel normotvorca Únie zaviesť rovnaké normy, pokiaľ ide o SEPA inkasá v pôsobnosti nariadenia č. 260/2012, mohol tak urobiť. Vzhľadom na to, že v tomto nariadení neexistuje jasný krížový odkaz na iné texty, ako je nariadenie 2018/302, je pre mňa náročné „krížovo zúrodniť“ pojmy – a to ešte viac z dôvodu, že sa nachádzame v oblasti horizontálneho vzťahu medzi dvoma súkromnými osobami. V takejto situácii je domnienka, že normotvorca Únie už zohľadnil a kalibroval všetky záujmy ešte silnejšia a nie je dôvod ju spochybňovať.

40. V dôsledku toho by teda nariadenie 2018/302 nemalo byť, ako tvrdí Deutsche Bahn, zohľadnené pri výklade článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012. Odkazy na nariadenie 2018/302 a údajné analógie k nemu viac zavádzajú, ako presvedčia.

Výnimky z povinností príjemcu

41. Nakoniec by som sa rád zaoberal otázkou, či obmedzenie slobody platby, ktoré je vylúčené článkom 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012 by mohlo byť odôvodnené, inými slovami, či je možné, aby sa podnikateľ odchyľil od požiadaviek článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012.

42. Deutsche Bahn upozorňuje na riziko zneužitia a nezaplatenia v súvislosti s inkasom. Toto riziko je považované za vysoké v prípade, ak rovnako ako v prejednáwanej veci, je oprávnenie SEPA vystavené priamo zákazníkom príjemcovi platby, bez zásahu poskytovateľa platobných služieb zákazníka alebo príjemcu platby. V prípade iných platobných metód by totiž poskytovateľ platobných služieb prijal platbu zákazníka len v prípade pozitívnej prognózy platieb. Naopak, v prípade platby inkasom musí samotný príjemca posúdiť riziko nezaplatenia zo strany zákazníka. Je to príjemca, ktorý najprv splní svoje povinnosti vydaním cestovného lístka. Príjemca teda znáša riziko, že platiteľ nezaplatí.

30 Písm. a).

31 Písm. b). Ak platobné transakcie prebiehajú v mene, ktorú obchodník akceptuje [článok 5 ods. 1 písm. c)].

32 Pozri článok 97 smernice 2015/2366.

33 Je potrebné zdôrazniť, že v nadväznosti na písomné vyjadrenia spoločnosti Deutsche Bahn Súdny dvor na základe článku 61 ods. 1 rokovacieho poriadku vyzval účastníkov konania, aby sa zaoberali možným významom nariadenia 2018/302. Osobne som opustil pojednávanie s presvedčením, že toto nariadenie by sa nemalo použiť v prejednáwanej veci.

43. Deutsche Bahn preto považuje za potrebné mať možnosť vykonávať kontrolu bonity. Firmy, ktoré takéto služby ponúkajú, ich obvykle ponúkajú na vnútroštátnej úrovni. Deutsche Bahn zdôrazňuje, že vo všetkých krajinách v rámci SEPA jednoducho nie je možné vykonať kontrolu bonity za rovnakých podmienok. Kontrola bonity pri zákazníkoch s bydliskom v Rakúsku je približne 15-krát nákladnejšia ako pri zákazníkoch s bydliskom v Nemecku. Prijemcovi by vznikli značné finančné náklady, ak by musel svoje systémy započítania a používateľské rozhranie upraviť takým spôsobom, aby mohol zohľadniť kontrolu bonity v celom priestore SEPA. Vzhľadom na tieto náklady by bol systém inkasa často neekonomický a nemohol by byť viac ponúkaný. To nemohlo byť zámerom normotvorcu Únie.

44. Deutsche Bahn ďalej tvrdí, že zahrnutie bonity do platobnej metódy organizovanej samotným prevádzkovateľom by nebolo pre niektorých príjemcov uskutočniteľné v rámci celej SEPA a nebolo by v mnohých členských štátoch možné za komerčne prijateľných podmienok. Žiadny prevádzkovateľ by neposkytol informácie o bonite na úrovni SEPA. Pre niektoré členské štáty SEPA by nebolo možné získať prístup k žiadnym informáciám alebo by bolo možné získať len čiastočne informácie o bonite zákazníkov. Prijemca by preto nemohol primerane znížiť riziko nezaplatenia pri inkase SEPA pre týchto zákazníkov a pokiaľ by bol povinný ponúknuť zákazníkovi usadeným v týchto krajinách platbu prostredníctvom inkasa, príjemca by vedome znášal nevyčísliteľné riziko. Okrem toho by v dôsledku rozdielov v platobných zvyklostiach a/alebo očakávaniach zákazníkov existovali v rôznych krajinách SEPA výrazné rozdiely v nákladoch na získavanie informácií o bonite zákazníka, takže v jednom členskom štáte by nemuselo byť nákladovo efektívne uprednostňovať inkasá oproti iným, menej nákladným platobným metódam.

45. Hoci rozumiem obchodným argumentom, ktoré predložila Deutsche Bahn, nemôžem z právneho hľadiska súhlasiť s jej argumentáciou.

46. Ani článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012, ani žiadne iné ustanovenie tohto nariadenia neposkytujú odôvodnenie. Čítanie možných odôvodnení v texte tohto nariadenia (pravdepodobne proti predpokladanému zámeru normotvorcu Únie, ktorý by sa inak touto záležitosťou zaoberal) nie je cestou, ktorú by som chcel navrhnúť, aby Súdny dvor prijal.

47. Opakujem, že rozumiem rôznorodým záujmom platiteľov a príjemcov, na ktoré sa vzťahuje článok 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012, ktoré vznikajú v súvislosti s platbou prostredníctvom inkasa. Bez ohľadu na to, ako sa na to pozeráme, toto ustanovenie nestanovuje výnimky. Normotvorca Únie vykonal svoju prácu – a môže slobodne zmeniť akékoľvek ustanovenia, ak by sa tak rozhodol v prípade, ak napríklad tieto ustanovenia nie sú funkčné.

48. Skutočnosť, že v obchodnej praxi neexistuje žiadny vnútorný trh pre evidenciu dlžníkov a posudzovanie bonity, nemôže sama osebe odôvodniť spornú požiadavku bydliska. Také odôvodnenie je navyše nebezpečne blízke argumentácii výlučne ekonomického argumentu v kontexte štyroch slobôd. Toto tvrdenie nemožno prijať. Ako je známe, členské štáty sa nemôžu odvolávať na výlučne ekonomické argumenty ako na naliehavé dôvody *verejného* záujmu. Pravdepodobne, v prípade horizontálnych situácií nie sú ohrozené verejné záujmy – zatiaľ čo *súkromné* záujmy sú skôr ekonomickej povahy. Avšak samotné konštatovanie absencie vnútorného trhu pre evidenciu dlžníkov nestačí.

49. Je pravda, že môžu existovať spoločnosti ako príjemcovia, ktoré z obchodných alebo iných dôvodov uprednostňujú, aby platiteľom neponúkali možnosť platiť prostredníctvom inkasa. To je úplne legitímne podľa článku 9 ods. 2 nariadenia č. 260/2012. Toto ustanovenie sa totiž uplatňuje len vtedy, keď sa rozhodlo o prijatí inkasa. V takejto situácii nemôže dochádzať k diskriminácii. Pokiaľ je výsledkom toho, že sa príjemca namiesto ponúkajú diskriminačných foriem platby rozhodne, že vôbec neponúkne konkrétnu formu platby, je to hospodárska realita, ktorú by mal človek akceptovať.

Návrh

50. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem Súdnemu dvoru, aby na prejudiciálnu otázku položenú Oberster Gerichtshof (Najvyšší súd, Rakúsko) odpovedal takto:

Článok 9 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 260/2012 zo 14. marca 2012, ktorým sa ustanovujú technické a obchodné požiadavky na úhrady a inkasá v eurách a ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 924/2009, zmeneného nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 248/2014 z 26. februára 2014, sa má vykladať tak, že príjemcovi platby je zakázané platbu v systéme inkasa SEPA (jednotnej oblasti platieb v eurách) podmieňovať bydliskom platiteľa v členskom štáte, v ktorom má svoje sídlo (bydlisko) aj príjemca platby.